

PORTRÉTY SLOVENSKÝCH SPISOVATE-
LOV III. Bratislava : Univerzita Komenského,
2003. 115. s.

Projekt pedagógov Filozofickej fakulty Univerzity Komenského predloženou publikáciou prináša už tretie predstavenie „otvoreného ateliéru“ z portrétovania osobností a tvorby slovenských básnikov a prozaikov 20. storočia.

Nie náhodou, skôr vedome a schválne, už na úvod svojho komentára hovorím o svojráznej žánrovej podobe publikácie. Súvislosť s ateliérom sugeruje odlišná sústredenosť autorov na výkon, otvorenosť spočíva v uprednostňovaní nie-klasifikujúcich foriem a podôb literárnej historiografie. Neznamená to však nedisciplinovaný výkon, všetky štúdie z publikácie *Portréty*... presahujú úroveň konštatovania biografických faktov a v žiadnom prípade neprinášajú iba jednoduchú enumeráciu diela. Spôsobom výkladu smerujú skôr k analytickým štúdiám, i keď s odlišnou mierou extenzivity a prieniku pod povrch interpretovaných textov.

Publikácia neprináša informáciu o pokračovaní projektu, je však pravdepodobné, a to aj preto, že výber „portrétovaných“ literárnych tvorcov je veľmi voľný a otvára možnosti pre časovo otvorený výskum. Ako uvádza edičná poznámka, projekt začal už v druhej polovici deväťdesiatych rokov a prvý knižný výstup pochádza z r. 1998. Nasledujúci má vročenie 2000 a spolu s prítomnou publikáciou *Portréty* doteraz priniesli 31 štúdií od deviatich literárnych vedcov a pedagógov. Všetky štúdie sa venujú kľúčovým tvorivým osobnostiam literatúry 20. storočia. V poslednom knižnom zväzku ich nájdeme osem: Ivana Stodolu (od Z. Kákošovej), Ivana Horvátha (od D. Kročánovej-Roberts), Ladislava Mňačka (od M.

Vojtecha), Miroslava Válka (od J. Zambora), Mikuláša Kováča (od A. Bokníkovej), Pavla Vilikovského (od P. Darovca), Milana Zelinku (od L. Čúzyho) a Ballu (od E. Kréméryovej).

Uviedla som už, že napriek určitej žánrovej normatívnosti, ktorou je požiadavka na faktografickú a bibliografickú úplnosť portrétu, sú jednotlivé štúdie dosť diferencovaným čítaním. Veľmi sústredenou analyticko-interpretačnou prácou s literárnym materiálom sa vyznačuje štúdia o M. Kováčovi a I. Horváthovi, pričom prvá z nich, napriek vnútornej zložitosti básnického materiálu, M. Kováča predstavuje stylisticky priezračným spôsobom, takže básnik v interpretácii A. Bokníkovej skutočne „ožíva“. Štúdia o I. Horváthovi je taktiež šťastným stretnutím sa autora a interpreta. D. Kročánová-Roberts sa vo svete Horváthovho diela orientuje rovnako dobre a suverénne ako v estetike, poetike a filozofii modernej literatúry, čo rozhodujúcou mierou prispelo k úplnosti a presvedčivosti jej „portrétu“. Charakter presnej skice má štúdia P. Darovca o Pavlovi Vilikovskom. Hladko napísaný text prezrádza nielen empatické čítanie Vilikovského próz, ale tiež dobrú technickú výbavu interpreta pre rekonštrukciu nie vždy jednoduchého autorovho sveta. Analogicky je možné hodnotiť štúdiu E. Kréméryovej o Ballovi. Interpretačná premisa a stratégia sú pri autorovi Ballovoho typu veľmi dôležité a E. Kréméryová vo svojom texte predviedla jeden z možných spôsobov uchopenia „hermetického“ literárneho materiálu.

J. Zambor v *Portrétach*... prináša ucelený a inovovaný pohľad na tvorbu Miroslava Válka. Napriek tomu, že štúdia nie je „novointerpretačiou“ dnes už básnického klasika, zdôrazňuje niektoré relevantné, dovtedy opomínané prvky v noetike i poetike Váľkovho

básnického gesta. Analogickú vedecko-pedagogickú hodnotu majú aj štúdie o I. Stodolovi, L. Mňačkovi a M. Zelinkovi. Všetky sa vyznačujú novočítaním už esteticky zatriedeného literárneho materiálu, pričom zdôrazňujú buď jeho dominantné komunikujúce vlastnosti (Čúzyho interpretácia Zelinku), alebo vykonávajú zásluhnú interpretačnú prácu pri literárnych osobnostiach a textoch vytesnených autorov (štúdia M. Vojtecha o Ladislavovi Mňačkovi), prípadne autorov interpretovaných v limitoch špecifických druhov a žánrov (štúdia Z. Kákošovej o dramatikovi Ivanovi Stodolovi).

Prednosťou projektu nateraz trojdielných *Portrétov...* je ich neakademická podoba a pedagogická použiteľnosť. V čase vedeckej opatrnosti alebo aj skepsy voči veľkým historiografickým a dejepiseckým projektom majú nielen alternatívnu funkciu. Môžu byť tiež zberom materiálu pre budúcu literárnohistorickú syntézu.

Zora Prušková

Kovalčík, Vlastimil: ROZRUŽIE ALEBO SAMO BOHDAN HROBOŇ. Bratislava : Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2002. 104 s.

Súbor textov Vlastimila Kovalčíka o Samovi Bohdanovi Hroboňovi je výsledkom dlhodobého a cieľavedomého záujmu o tohto básnika predminulého storočia, ktorý už tradične vyvoláva u poučených i nepoučených čitateľov takmer emocionálne vyhrotené reakcie. Jeho hodnotenia z pozície zdôrazňovania potreby jednoty v presadzovaní slovenských národných záujmov bývajú prevažne negatívne. Pri akceptovaní pluralitného charakteru slovenského literárneho romantizmu sa však Samo Bohdan Hroboň ukazuje ako mimoriadne tvorivý umelec. Nie je veľa slovenských básnikov 19. storočia, ktorých texty dokážu

vzbudiť živý záujem aj takmer 110 rokov po ich smrti.

Vlastimil Kovalčík sa v úvode útlej knihy priznáva k pôvodu svojho záujmu o Hroboňovo dielo, ktorý bol podnietený prednáškami profesora Milana Pišúta na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. Zhŕňa okolnosti vzniku jeho edície Hroboňových textov (Iskriace. Bratislava : vydavateľstvo Slovenský spisovateľ, 1990; Slovospytné snovidmy. Bratislava : Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2001) a predovšetkým problémy späté s textologickou prácou s čiastočne nečitateľnými i poškodenými rukopismi v archíve Matice slovenskej. Súbor je jednoduchým chronologickým zoradením autorových starších príspevkov o básnikovi, publikovaných v rôznych periodikách, pri rôznych príležitostiach. Jednotlivé „kapitoly“ sa javia ako pokusy o stručné, ale celistvé zachytenie Hroboňovho básnického výkonu. Dôsledkom tejto skutočnosti si čitateľ niekoľkokrát zopakuje základné údaje básnikovho života i autorom proklamované analógie Hroboňovej tvorby s niekoľkými významnými menami európskej poézie i filozofie, objavujúce sa vo viacerých príspevkoch, na mnohých miestach knihy.

Vlastimil Kovalčík sa predovšetkým sústreďí na básnikove tvorivé obdobie z konca päťdesiatych rokov, ktoré nazýva experimentálnym, pretože ako tvrdí „*pri lektúre jeho textov som našiel nádejné indicie, ktoré signalizovali, že potenciálne môže ísť o výnimočného básnika či predchodcu avantgardnej poézie. Preskúmať ho najmä podľa uvedeného kritéria – s takým odhodlaním som sa pustil do štúdia Hroboňových rukopisov...*“ (s. 46). Autor tak svoju pozornosť upiera len smerom od Hroboňa k modernej poézii, viac-menej ignorujúc historické východiská či filozofické podložie básnikovej tvorby, a nachádza niekoľko pomerne podnetných analógií, ktoré však „*nemožno objasniť ako vplyvy*“ (s. 86).

Jednou z najčastejšie pripomínaných analógií je poézia Velimira Chlebnikova. V Hroboňovi totiž Kovalčík vidí jej prekurzora: „... v mno-